

Za Milanom Jurčom

Dňa 24. júna 2012 zomrel prof. Milan Jurčo, literárny historik, kritik, teoretik prózy, editor, vysokoškolský prednášateľ na Pedagogickej fakulte, neskôr na Fakulte humanitných vied UMB v Banskej Bystrici. Rodák z rázovitej Východnej (narodil sa 6. apríla 1931), prešiel po štúdiách na Vysokej škole pedagogickej viacerými zamestnaniami (redaktor v denníku Smer, rozhlasový pracovník), napokon sa stal odborným asistentom na Pedagogickej fakulte v Banskej Bystrici. V rokoch normalizácie ju musel opustiť, bol referentom a dokumentaristom v niekoľkých odborných podnikoch, po zmene režimu sa vrátil na fakultu a prednášal tam teóriu a dejiny slovenskej literatúry.

Literárne kritiky, recenzie a odborné články publikoval od polovice päťdesiatych rokov. Je autorom monografie *Dielo Luda Zúbka* (1985), editorom jeho Vybraných spisov a výberu z pozostalosti *Zo zamknutej záhrady*. Neskôr sa sústavnejšie venoval dvom oblastiam – literatúre pre deti a mládež a literatúre faktu. V oboch prípadoch mali jeho aktivity zásadný charakter. Príspevky o detskej literatúre zhrnul do publikácie *Dotyky a prieniky nad textami diel literatúry pre deti a mládež* (1997). Všímal si najmä diela, ktoré prinášali vývinové hodnoty (Klára Jarunková a i.). Osobitnú pozornosť venoval Jaroslave Blažkovej (*Návrat prozaičky Jaroslavy Blažkovej*, 1992), dôkladne zhodnotil jej prínos a postaral sa o jej rehabilitáciu. Pokiaľ išlo o literatúru faktu, ktorá sa v prvej polovici šesťdesiatych rokov len rodila, vyčlenil ju z kontextu populárno-vednej literatúry a určil jej vzťah ku krásnej literatúre, pričom sa opieral o interpretácie a analýzy konkrétnych diel. Jeho formulácie, že literatúra faktu „môže úspešne a funkčne spájať princíp umelecký s neumeleckým a všestranne i slobodne využívať existujúce druhové formy, štylistické postupy a prostriedky“, je produktívna aj dnes.

V publikácii *Z prelomu storočí a rozhrania žánrov* (2006) Jurčo pokračuje oboma smermi a ďalej rozvíja problematiku súvisiacu s detskou literatúrou a literatúrou faktu. Pozorne sleduje diela i autorov na pozadí času (bol to čas normalizácie) a vkladá do textu i vlastný osud, ktorý sa práve v normalizačnom období výrazne zdramatizoval. Publikácia nemá striktno literárnovedný charakter, tenduje skôr k eseji a odráža sa to aj na jej výrazovej stránke. Jurčo tu posúdil celý normalizačný proces a odsúdil všetky deformácie a diskriminácie, pričom pomenoval aj konkrétnych nositeľov negatívnych dobových tendencií. V osobitnej časti uverejnil sériu spomienkových portrétov o osobnostiach, ktoré mu boli blízke postojmi i tvorbou (P. Karvaš, Z. Solivajsová, J. Mokoš, I. Plintovič a i.). Nebude náhoda, že všetci prešli tortúrami normalizácie. Publikácia je zároveň prehodením jedného úseku našich literárnych dejín. Autor doň vracia hodnotové charakteristiky založené na interpretácii, ktorá ide cez všetky výstavbové zložky diela.

Jurčov prínos do literárnovedného výskumu je evidentný. V oblastiach, ktorým sa venoval systematicky, teda v literatúre pre deti a mládež a v literatúre faktu, sa vypracoval

na autoritu, s ktorou sa rátalo a ktorej mienka sa rešpektovala. Často bol prvolezcom (najmä v literatúre faktu) a aj z jeho poznatkov sa vytvárala teoreticky a metodologicky zdôvodnená koncepcia. V jeho poznávacom procese bol prítomný etický princíp, ktorý sa naplno prejavil v poslednej publikácii. V čase zosilnených režimistických tendencií mal svoje oprávnenie a postupne nadobudol principiálnu hodnotu. Bol to čas, keď bolo treba brániť nielen skutočné umelecké, ale aj ľudské hodnoty. A Milan Jurčo to robil dôsledne. Treba mu vzdať za to úctu.

Vladimír Petrik